

FK.133
47

IIa
592

X 2316879

COMMENTATIO I
QUA
ORDINIS LEGES
IN HVMANIORIS LITTERATVRAE CVLTVRA
OBSERVANDAS
EXPONIT

ET
AMPLISSIMVM SENATVM
OMNESQVE REI SCHOLASTICAE PATRONOS

AD AVDIENDAM

CRASTINA LVCE, D. XXVII. MART. HOR. IX. MATVT.

NON MODO ORATIONEM SED ET DISPVATIONEM
IUVENIS PEREXIMII

CHRISTIANI GOTTLOB. HADRIANI

BEVTHEN. SILES. INFER.

IN ACADEMIAM DISCESSVRI

INVITAT

M. FRID. CHRISTIANVS BAVMEISTERVVS
AVGVSTI GYMNASII GORL. RECTOR.

GORLICII,

STANNIS FICKELSCHERERIANIS.

Quanta uis sit ordinis cum in omni uitae ratione, tum uel maxime in optimarum artium cultura, festiua narratiuncula declarauit Melanchthon. „Fuit apud nos, inquit, morio „quispiam, qui in heri culinam ex more ligna ferebat. Is solitus est „ex infima strue ea reuellere, quae moueri sine magno negotio non „poterant; interrogatusque, cur id faceret, respondit, se difficillimam laboris partem primum confecturum, summa illa facilius moueri; nec uidit, quantum referret, singula ordine tollere. Huius „mihi perfimiles uidentur, qui, fastiditis his artibus, ad sublimia „prouolant. Nam et augetur discendi labor, et incommodius „omnia tractantur, quum nondum sint perpoliti primis rudimentis.*

Est ita profecto. Nihil recte fit, nihil succedit feliciter, neglectis *ἰσραζίας* legibus, quas ut quisque, cultioribus deditus litteris, sanctissime seruat, ita exoptatissimas in iis facere progressiones est existimandus. Labor, uel modicus, plus efficit, ubi, quae agis, apto disposita fuerint ordine, quam Hercules, sine lege, sine ordine, sine consilio susceptus. Neque enim interest ad iter feliciter conficiendum, quam praecipiti quis cursu, aut qua uirium contentione eo, quo tendit, peruenire cupiat, sed quam commodam expeditamque capestat uiam, quamque circumspicte tortuosos calium anfractus confragofasque semitarum angustias euitet.

Quod idem prouidendum est omnibus iis, qui bonarum artium studiis suam addixerunt operam, uiam sibi ad futuram felicitatem munituri. Horum diligentia nisi dirigatur conformeturque ordinis regulis, quae suo quamque disciplinam tempore conuenientique loco disci iubent, abesse non potest, quin irritus sit, qui infumitur, labor, optatoque destituatur fructu.

Ad muneris ergo, quo defungor, partem pertinere arbitror, iuuenibus, in Gymnasio nostro uarias ingenii bonaeque mentis exercitationes obire solitis, monstrare, qua uia in studiorum, quibus iuueniles animi in scholis informari solent, cursu progrediendum, et quibus ordinis legibus attemperanda sit diligentia, in humanitatis studiis collocata.

Ad humanitatis autem litteras, hoc enim primo loco monendum puto, pertinent linguarum, graecae maxime et latinae, cultura, historia item, siue uera, siue fabulis inuoluta, ueterumque scientia rituum, eloquentia praeterea et poesis, critice denique, et, si quid iudico, philosophia. Quas omnes artes tam arcta inter se cognatione contineri scimus, ut nec, ob uirium mentis humanae limites, uniuersae simul, nec, quia altera ex altera nexa est, una sola, sed suo quaeque tempore locoque disci debeat. Harum, si quaeras, quae sit primo, quae secundo loco pertractanda, accipe, quid praecipiat ratio, quam, tanquam optimam recte sentiendi magistram, par est, ut semper alias, ita uel inprimis in instruendo humaniorum litterarum ordine in consilium adhiberi. Ecquid uero praecipit ratio?

Prima

* In selectarum declamationum suarum Tom. I. p. 421.

Prima ergo haec lex in studiorum rationibus moderandis, apteque disponenda elegantioris litteraturae *divinacula* generatim fanciatur, ut, quaecunque humanitatis disciplinae eiusmodi sunt, ut fundamenti quasi loco subterni debeant, aliisque scientiis plenius faciliusque intelligendis inferuiant, in iis opera tibi princeps et prope omnis sumatur prius, quam ad ceteras pertractandas progrediaris. Est haec lex naturae fundamentis constituta; a qua qui discedunt, nae ii, finibus disciplinarum turbatis, efficiunt, ut difficultates, sibi ex transverso obiectas, uix superent, superaturi, si naturam ducem sequi, et a facilibus, progressionem discendi, ad difficiliora uoluissent transire.

Ita ergo nunc intelligis, quid sit, quod linguae, quarum tanquam cortice dulcissimus scientiarum sapientiaeque nucleus reconditur, primo loco pertractandae sint, et quanto fieri potest maximo studio excolendae. Linguis nisi, tanquam fulturis, eruditionis solidioris compagem communiueris, quas, putas, te progressionem facturum in ipso doctrinae aedificio extruendo?

At quaestio hic incidit subdifficilis, a qua potissimum lingua ordiendum sit elegantioris humanitatis studio, eidemque legum, quas naturalis fancit ordo, obseruantissimo, et quae primo, quae secundo, quae ultimo sit discenda loco.

Eruditi, in contrarias distracti sententias, in hac quaestione definienda ita inter se dissident et discordant, ut alius aliam linguam, ut quaeque cuique est carissima, humanioris litteraturae uelut animam esse aiat, eamque praecipuo loco habendam existimet. Sunt, qui teutonicam cum ceteris omnibus, quin ipsa gallica principatu de certa re affirmant, eique, haec enim est labes saeculi nostri, tantum tribuunt, ut, quo quisque aptior est ad phantasiam dictionum carminumque teutonicorum faceris oblectandam, uel fabulas, quibus ducuntur pueri, conficiendas, uel impudicos amores uiuis depingendos coloribus, uel tragcedias comediasque conscribendas, hoc longius in humaniorum litterarum studiis progressus esse existimetur, quamuis graecae latinaeque linguae, ceterarumque disciplinarum, quibus antiquae elegantiae humanitatisque politioris cultus instruitur, non modo sit ignarissimus, sed osor quoque infensissimus. Egregie uero!

Multum merentur laudis, qui, linguae patriae ueneres consecrati, in eo plurimum consumunt studii temporisque, ut, fordibus, quibus uernacula quondam commaculata erat, deterfis, eam nitore suo dignitatique resituant. At eam ita colere, ut latina negligatur, graeca ignoretur, num id est, humaniorum litterarum decus asserere? Num eos politioris humanitatis uindices putabis, qui graecae ac latinae linguae studia negligunt, et, quoquo modo possunt, adolecentulos ab antiquae elegantiae fontibus pure manantibus reuocatos ad riuulos, qui lutulenti fluunt, consecrandos admonent, et a ueterum scriptorum integritate puraque dictione ad poetarum nonnullorum insulsiatatem ineptiasque, imitatione effingendas, deducunt.

At

FK Tal 593

At suas sibi res habeant noui hi oratores, relinquuntque cultioris doctrinae, ex fontibus ueterum scriptorum non inquinatis libandae, studiosis suas delicias, ex latinae linguae ueterisque eloquentiae cultura percipiendas. Suum latinae linguae pretium ab eruditissimo quoque statuitur merito, nec quisquam facile, qui bonarum litterarum aliquem sensum habet, dubitat, quin ei in humanitatis studiis, ordine tractandis, prima et praecipua cura impendi debeat, exemplo Romanorum, qui prius graece, quam latine declamabant. *

De quo cum copiosius hoc loco differere nunc non liceat, prope diem, peropportunam commentandi occasionem nacti, et causas, cur in humaniorum studiorum ordine primus latinae linguae locus deferri debeat, adducemus, et, qua uia quoue ordine eius exercitationes sint instituendae, commentabimur, ad ceteras deinceps humanioris litteraturae disciplinas progressuri.

Reliquum est, ut indicem panegyrim, castrina luce instituendam. In concionem prodibit peracris iuuenis ingenii, speique egregiae,

Christianus Gottlob Hadrianus, Beuthen. Siles. Infer.

qui, cursu uitae scholasticae bene feliciterque confecto, Gymnasio nostro supremum uale dicet, in Academiam Hallensem se recepturus. Multam apud nos laudem, ex quo hic uixit, uixit autem fere quadriennium, consecutus est iuuenis hic, morum doctrinaeque elegantia excultus, qui, compluribus ingenii, ad decus et gloriam excitatoris, et eloquentiae facultatisque poeticae documentis publice editis, luculenter ostendit, se et tempus bene utiliterque collocasse, et, adornatis mature liberalioris doctrinae praesidiis, spem optimi Parentis, cuius omnis cura in suo stat Ascanio, non explere modo, uerum quoque superare allaborasse. Gratulamur tam bono, tamque ad alta surgenti, alumno uitam academicam, cuius pericula scopulosque, nulli dubitamus, quin, diuina gratia adiutrice, et uirtute duce, sit euiturus. Declamabit latine de iusto pretio antiquioribus et recentioribus eruditis statuendo, positionesque de Myopia morali disputando excutiet defendetque, ultimum uale, carmine teutonico, dicturus. Discessuro fauissima quaeque, totius coetus nomine, apprecabitur iuuenis ornatissimus,

Benjamin Gottlob Schneiderus, Heinersdorff. Siles.
qui carmine teutonico uerae amicitiae opportunitates enarrabit.

Ad hanc Panegyrim inuito quam humanissime obseruantissimeque Gymnasii Patronos, omnesque, qui Musas nostras amant. P. P. Gorlicl, d. xxvi. Mart. c1818ccLIII.

* De quo Cicero in Bruto, Commentabar, inquit, declamans. (sic enim nunc loquuntur) quotidie, faciebam multum etiam Latine, sed Graece saepius, quod Graeca oratio plura ornamenta supplicians consuetudinem similiter latine dicendi adferebat. Cap. 90. Conf. Cellarius in Dissert. Academ. p. 693

no

IIa
592

FK. 133.
47

X 2316879

COMMENTATIO I.
QVA
ORDINIS LEGES
IN HVMANIORIS LITTERATVRAE CVLTVRA
OBSERVANDAS
EXPONIT

ET
AMPLISSIMVM SENATVM
OMNESQVE REI SCHOLASTICAE PATRONOS

AD AVDIENDAM
CRASTINA LVCE, D. XXVII. MART. HOR. IX. MATVT.
NON MODO ORATIONEM SED ET DISPVTATIONEM
IUVENIS PEREXIMII
CHRISTIANI GOTTLOB. HADRIANI
BEVTHEN. SILES. INFER.
IN ACADEMIAM DISCESSVRI

INVITAT
M. FRID. CHRISTIANVS BAYMEISTERVS
AVGVSTI GYMNASII GORL. RECTOR.

GORLICII,
STANNIS FICKELSCHERERIANIS.

